Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Berengueres

Santa Maria d'Oló

Ubicació

Comarca:	Moianès
Lloc/Adreça:	Al sector nord del terme municipal (antiga quadra d'Aguiló)
Emplaçament	Carretera de servei paral·lela a l'Eix Transversal (BP-4313), al km. 22,1 camí NE uns 2 km
Alçada:	430

Coordenades:

Latitud:	41.89013
Longitud:	2.03932
UTM Est (X):	420302
UTM Nord (Y):	4638024

Classificació

Número de fitxa	08258-181
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Segle	XIV-XX
Estat de conservació	Bo
Protecció	Inexistent
Accés	Fàcil
Ús actual:	Residencial
Titularitat	Privada
Titular:	08258A002000330000AH
Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dl., 02/03/2020 - 01:00

Descripció

Masia de dimensions mitjanes, d'origen medieval, emplaçada en una petita esplanada sobre la vall de la riera de Segalers. Consta d'un cos residencial de planta més o menys quadrada (de planta baixa més un pis i

golfes) més uns coberts aïllats i semi-derruïts. Aquesta masia es pot incloure dins un grup característic del sector que es troba al voltant de l'antiga quadra d'Aguiló i al nord del terme d'Oló. Aquest tipus de masies tenen el seu origen en una mena de casa forta estreta i alta, en forma de torre, que amb el temps sol ampliar-se pels costats. En són exemples Bojons o la torre d'Orriols. En aquest cas el nucli inicial de la casa és el que es troba al mig. Al segle XVIII s'amplià pel costat nord i, probablement ja al XIX, pel costat sud. Com a resultat, la construcció originària ha quedat emparedada entremig, i la façana de migdia, que en un principi devia ser la principal, amb l'ampliació ha quedat a frec del barranc que hi ha en aquest sector. En conseqüència, ara la façana principal és la de llevant. Aquesta presenta un aspecte força irregular, fruit de l'evolució que hem descrit. Consta d'un portal senzill, reconstruït no fa gaires anys, i de diverses finestres de distribució irregular i de tipologia diversa. Entre d'altres n'hi ha una que està situada en el cos antic i en la qual sembla insinuar-se un arc conopial lleugerament marcat a la vora. Això dataria aquesta part entorn del segle XVI. Els murs són a pedra vista, amb un tipus d'aparell diferent en cadascuna de les fases. En la fase més antiga hi veiem carreus petits més o menys escairats.
A la cara de ponent la construcció té adossades una tina cilíndrica i un cos sobresortint amb una petita eixida. De la façana nord en surten unes escales que menen a dues tines més, situades en aquest costat. La masia ha conservat molt bé els volums i les característiques constructives tradicionals. Com a curiositat podem dir que en una estança interior recentment s'hi van trobar dibuixats sobre la calç d'una paret les figures d'uns galls, amb uns pals a sota. Aquests galls ens fan recordar una llegenda sobre l'anomenada bruixa Berengueres que hauria habitat aquesta casa.

Observacions:

Inclosa al Catàleg de masies i cases rurals en sòl no urbanitzable de Santa Maria d'Oló amb el num. 58 (Pla Especial Urbanístic 2011)
En una llinda de la façana de ponent: Joan Berengueres 1706
En una llinda de la façana nord: 1745 i text il·legible
Inscripció a l'interior: 1750
Informació oral facilitada per Roser Aimerich i Jaume Codina.
La masia tenia un forn de calç proper, que ja no es conserva.

Història

Aquest mas està documentat des de principis del segle XIV. Formava part de la quadra autònoma d'Aguiló, dominada pel castell d'Aguiló, que era complementari del castell d'Oló. Del mas en tenien la possessió els mateixos senyors del castell d'Aguiló, que el 1329 eren Ramon i Saura d'Aguiló i el van vendre a Andreu Barrat, un ric ciutadà de Vic, juntament amb tot el delme que els Aguiló rebien a la vall i quadra d'Aguiló pel preu de 8.000 sous. Pocs anys després, el 1333, el senyor del castell d'Oló, Arnau d'Oló, va vendre a Ot de Montcada tot el terme d'Oló, inclosa la vall i quadra d'Aguiló. Per això el mateix any Ot de Montcada va recomprar a Andreu Barrat el mas Berengueres, amb tots els seus dret i pertinences, i també tot el delme que aquell rebia a la vall d'Aguiló, per 11.000 sous (PLADEVALL, 1991: 53). En un altre document de 1335 consta que és aquest l'any en què Barrat va donar la possessió del mas Berengueres i del delme a Ot de Montcada, a través del seu procurador Galceran Andreu (PLADEVALL i altres, 1976: 787). Segons es diu, aquest any Berengueres formaria part del mas Aguiló.
Fins aquí ens hem referit als propietaris o als que posseïen el domini directe del mas, i que pertanyien a les altes instàncies, però els pagesos emfiteutes que en tenien el domini útil devien ser la família de cognom Berengueres. En una llista dels caps de família que van assistir a una reunió per tractar de la redempció del terme d'Oló l'any 1394 hi figura Berenguer de Berengueres, de la parròquia de Santa Maria d'Oló. Cal suposar que era l'hereu del mas en aquest moment.
Ja hem dit que la casa té un nucli força antic, que en la part exterior es podria datar entorn del segle XVI, i

que al XVIII s'amplià per un costat. En són testimoni les inscripcions de 1706, 1745 i 1750. La de 1706 ens informa que continuava habitant-hi la família Berengueres, i que llavors l'hereu era Joan Berengueres. Al segle XIX la casa s'amplià cap a l'altre costat, però no en coneixem notícies concretes. En un llistat de cases rurals de 1930 consta que Berengueres estava habitada. A la dècada de 1950 els propietaris del mas, que encara hi residien, el van vendre a Narcís Oliveda Mundo, que hi va viure al principi amb dos germans seus. Narcís s'hi va estar fins el 1986. Posteriorment va heretar la masia una neboda seva, Roser Aimerich Oliveda, que n'és l'actual propietària. Ara a la casa hi viuen llogaters. Pels volts de 2015 els propietaris van muntar una granja que es troba una mica separada al nord de la masia.
En un llibre de Jordi TORRES (2002) es recullen dues llegendes referides a la bruixa Berengueres, que hauria habitat aquesta masia. Es tracta de contalles estereotipades que segueixen un guió similar al que s'explica en molts altres indrets de Catalunya i que giren al voltant de la facultat que tenien les bruixes per convertir-se en galls o el seus poders per encomanar mal d'ulls. Aquestes llegendes pràcticament no es conserven vives en la memòria popular, i ni els propietaris de la masia ni la gent del poble en general n'han sentit a parlar. No deixa de ser sorprenent, però, la troballa recent de les figures d'uns galls dibuixades en una paret de la casa. Tanmateix, els pals que tenen a sota suggereixen que aquests dibuixos es van fer més aviat amb la finalitat de tenir comptabilitzats els galls de la casa.

Bibliografia

FERRER, Llorenç; PLADEVALL, Antoni i altres (1991). "Oló als temps medievals", "Època moderna i contemporània", Oló, un poble, una història. Associació Castell d'Oló, Santa Maria d'Oló, p. 53, 107, 109, 113.
PLADEVALL, Antoni; CATALÀ, Pere; A.P (1976). "Castell d'Oló i notícies del castell d'Aguiló"; Els Castells catalans, vol. V, Rafel Dalmau Editors, Barcelona, p. 787.
PLADEVALL, Antoni; CATALÀ, Pere; A.P (1976). "Castell d'Oló i notícies del castell d'Aguiló"; Els Castells catalans, vol. V, Rafel Dalmau Editors, Barcelona, p. 782-792.
SOLÀ BACH, Sebastià (2011). Pla Especial Urbanístic del Catàleg de masies i cases rurals en sòl no urbanitzable. Municipi de Santa Maria d'Oló, fitxa núm. 58.
TORRES SOCIATS, Jordi (2002). Bruixes a la Catalunya interior. Lluçanès, Osona, Bages, Moianès, Berguedà, Ed. Farell, Sant Vicenç de Castellet, p. 31-32, 33-34.

